

UVODNE MISLI

Z letošnjimi Pedagoško-andragoškimimi dnevi se Oddelek za pedagogiko in andragogiko odziva na pogosto izražene želje naših vsakoletnih udeležencev: želijo si obravnave tematik s področja didaktike in povezovanja teoretičnega znanja s praktičnimi izkušnjami. Zato smo se v programskem odboru odločili, da k aktivnemu sodelovanju povabimo tudi pedagoge in andragoge, ki delajo v praksi, in na relaciji teorija-praksa omogočimo vzpostavitev čim širše razprave. S povezovanjem teorije in prakse prispevamo k razvoju pedagogike in andragogike kot dialoških ved, ki črpata iz prakse in praksi vračata reflektirano izkušnjo in teorijo.

Na tokratno temo »udejanjanje načela individualizacije v vzgojno-izobraževalni praksi: ali smo na pravi poti?« se je odzvalo več kot trideset strokovnjakov: poleg učiteljev z Oddelka za pedagogiko in andragogiko tudi učitelji z domačih in tujih fakultet, Andragoškega centra Slovenije, Centra RS za poklicno izobraževanje, zlasti pa pedagogi in andragogi, ki delujejo v vrtcih, osnovnih, srednjih šolah ter ustanovah, ki skrbijo za izobraževanje odraslih. Razprava je potekala po dveh poteh: prek spletne konference (med 27. 1. in 10. 2. 2011) in na zaključni okrogli mizi (17. 2. 2011).

Prispevki, ki smo jih zbrali v pričujočem zborniku, po eni strani razgrinjajo številne tematike in dileme, za katere bi organizatorji simpozija želeli, da služijo kot osnova za nadaljnje razprave. Po drugi strani pa ponuja kar nekaj opisov dobrih pedagoških in andragoških praks.

Očitno je, da v Sloveniji, pa tudi v Srbiji in na Hrvaškem individualizacija v izobraževanju postaja trend. Na nek način nam je v pedagogiki in andragogiki blizu že od samega začetka teh ved, saj smo se vedno ukvarjali z vprašanjem, kako spodbujati *posameznika* pri njegovem intelektualnem, moralnem, duhovnem, socialnem, telesnem, umetniškem in drugačnem razvoju (prim. Nataša Vujisić Živković). Precej bolj kot v našem okolju pa se individualizacija krepi v drugih kapitalističnih državah po svetu. Ob spremljanju in vrednotenju teh trendov, ki počasi prodirajo tudi k nam, se zdi potrebno biti pozoren tako na prednosti, ki jih individualizacija nudi, kot na pasti, ki jih prinaša. Opažamo lahko svojstven preplet tradicionalne humanistične drže v izobraževanju, ki podpira posameznika pri njegovem celovitem razvoju, z logiko potrošniške družbe znanja, ki podpira posameznika pri njegovem kariernem razvoju. V kontekstu potrošniške družbe je posameznik v vlogi tistega, ki od izobraževalnega sistema terja, da mu ponudi znanja, s katerimi bo uspešno konkuriral na trgu znanja in bil čim bolj konkurenčen. Nedvomno bi bilo neodgovorno do vseh, ki se v borimo za svoj obstoj, če bi tovrstne zahteve povsem zanemarili, škodljivo pa bi tudi bilo, če bi na izobraževanje začeli gledati zgolj kot na nekakšno trgovino z znanjem in kompetencami.

Avtorji v pričujočem zborniku kažejo, da v našem okolju med pedagogi in andragogi tržna logika ni razširjena. Prav nasprotno. Robi Kroflič s soavtoricami, Tanja Možina, Nives Ličen s soavtoricami, Barbara Šteh ter Maša Bizovičar utemeljujejo, da je cilj vzgoje in izobraževanja spodbujati prosocialni, moralni in intelektualni razvoj posameznika v kontekstu razvoja skupnosti. Vzgojo in izobraževanje je treba zasnovati na vrednotah sožitja, spoštovanja do obličja drugega, participacije manjšinskih glasov. Ljudje se moramo nenehno učiti stopati v odnose, se dogovarjati, učiti participirati in dopuščati participacijo drugemu. Takšni vzgojni cilji učinkujejo tudi na epistemološko zasnovo izobraževanja. Blizu mu je postmoderna pedagoška in andragoška paradigma, ki resnico vidi kot dialoško in diskurzivno,

¹ doc. dr. Klara Skubic Ermenc, Univerza v Ljubljani, FF

zaradi česar bi v učnem procesu morali biti v ospredju učenje iskanja resnice, oblikovanja praks v sodelovanju, oblikovanje lastne identitete v odnosu do skupnosti, če si sposodim dikcije navedenih avtoric in avtorjev.

Ali bi lahko rekli, da je to miselni okvir, ki pedagogi in andragogiki nudi produktivno osnovo za presojo vloge individualizacije v izobraževanju? Bi lahko rekli, da danes brez senzibilnosti za posameznika, brez spoštljivosti do njegovih značilnosti, življenjskega smisla in ciljev ne gre, ter temu ob bok dodali, da moramo na senzibilnost gledati v kontekstu skrbi za povezano, etično (Bauman 2001) in na dialogu zasnovano skupnost?

Če je to tako, potem posameznika ne razumemo zgolj kot zadovoljevalca lastnih (potrošniških) potreb in (kariernih) interesov, marveč tudi kot skrbnika za skupnost in za okolje. Tako razumljeni pedagogika in andragogika v pomembnem segmentu stojita nasproti trendom oblikovanja osebnosti in identitete v postmoderni (pozni moderni) ter družbi znanja: sprejmeta teorijo individualizirane osebnosti (Beck, Beck-Gernsheim 2002), značilne za zahodne družbe, zoperstavita pa se družbenemu trendu, ki spodbuja ljudi, da na izpraznjeno mesto tradicionalnega vira identitete (pripadnost stanu, družini, sloju, narodu...) postavijo potrošništvo in skrb za lastno konkurenčnost.

Želja po senzibilnosti izobraževalnega sistema za vsakega posameznika in po zagotavljanju njegovih pravic (Jelena Vranješević), ki je povezana s pogledom na posameznika kot edinstvenega, ima tudi svoje pasti, na katere opozarjajo Irena Lesar, Katja Jeznik, posredno tudi Anica Justinek in Andreja Petrovič. Edinstveni posameznik lahko kaj hitro postane oseba s posebnimi potrebami, ujeta v formalizirane birokratske mline, ki v povezavi z drugimi nezaželenimi stranskimi učinki napak v sistemu postane le še marginalizirana, neuspešna, od drugih odvisna »oseba s primanjkljaji«. Ker se danes v izobraževalni sistem vedno množičneje vključujejo zanj manj tipične populacije (več učencev z nizkim socialno-ekonomskim statusom, pripadnikov etničnih manjšin, več učencev z različnimi hendikepi...), moramo biti na te kritike in opozorila še posebej pozorni. In kot opozarjata Ana Marija Rogić in Rozana Petani, v danem kontekstu pomembnejšo vlogo dobiva tudi izobraževanje staršev.

Tu so še učitelji, svetovalni delavci in mentorji, tisti profesionalci, ki učence vseh starosti pri razvoju in napredovanju vodijo. Kako jih podpreti, kako zasnovati njihovo izobraževanje in usposabljanje? Se osredotočiti na kompetence ali na njihovo osebno rast, zmožnost refleksije? O teh vprašanjih razmišljajo Barbara Šteh, Jana Kalin s soavtorji, Petra Javrh, Monika Govekar Okoliš, Igor Radeka, Vesna Podgornik, Emina Hebib in Nataša Matović.

In nenazadnje, kakšna didaktika in organizacija pouka najbolj ustrezata načelu individualizacije? Kako ju sistemsko okviriti in s kakšnimi dodatnimi mehanizmi podpreti, da bo uspela? S tema vprašanjema se z različnih zornih kotov ukvarja največ prispevkov: Barica Marentič Požarnik, Marko Radovan, Maša Bizovičar, Vanja Kiswarday, Branka Aleksandrić in Milica Mitrović, Tadeja Kobal Marc, Gabrijela Novak, Jelka Pal in Nataša Litrop, Karmen Škafar, Majda Frančič, Stanka Zver, Anica Justinek in Andreja Petrovič, Katja Jeznik, Alenka Pečnik Kranjec, Boris Klančnik. Bralec bo v teh prispevkih našel številne praktične rešitve, in organizatorji PAD 2011 upamo, da bomo z njimi vsaj deloma zadovoljili tiste udeležence Pedagoško-andragoških dnevov, ki so takšne vsebine do sedaj večkrat pogrešali.

Literatura

- Bauman, Z. (2001). *Community. Seeking Safety in an Insecure World*. Cambridge: Polity.
Beck, U., Beck-Gernsheim, E. (2002). *Individualisation: Institutionalized Individualism and its Social and Political Consequences*. London: Sage.